

แนวการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย

Guidelines for Lifelong Education Management to Mobilize Learning Community in the Social – Cultural Context of Thailand

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล

บทคัดย่อ

งานวิจัยคุณภาพเรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย และ 2) นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารทั้งในประเทศและต่างประเทศ การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วย องค์ประกอบหลักในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ จำนวน 13 องค์ประกอบ กระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับชุมชน ระดับครอบครัว และระดับบุคคล และผลผลิตจากการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถของบุคคล ความสามารถของครอบครัว ความสามารถขององค์กรและชุมชน และความสามารถของสังคมและประเทศชาติ ซึ่งแนวทางดังกล่าวเนี่ย เป็นแนวปฏิบัติที่จะสู่การเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพของบุคคลแห่งการเรียนรู้ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ทั้งนี้ ผู้วิจัยหวังอย่างยิ่งว่า องค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับความเข้าใจในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในประเทศไทย และเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษา ค้นคว้า และการวิจัยต่อยอดองค์ความรู้ต่อไป

คำสำคัญ: แนวทาง / การจัดการศึกษาตลอดชีวิต / ชุมชนการเรียนรู้ / ประเทศไทย

Abstract

The study on guidelines for lifelong education management to mobilize the learning community in the social-cultural context of Thailand is intended to: 1) analyze and synthesize the management of lifelong learning to mobilize the learning community in the social-cultural context of Thailand; and 2) proposed guidelines for lifelong education management to mobilize learning community in the social-cultural context of Thailand. This research applied qualitative research methods, using various documents, interviews and a focus group. The results revealed that these guidelines are the learning processes which affect learning throughout one's life. The guidelines for lifelong education management to mobilize learning community in the social-cultural context of Thailand consisted of thirteen key components; lifelong education management guidelines for five different levels: the national level, the provincial level, the district/local level, the family level and the individual level; and the major outcomes at the individual level, the family level, the organizational/community level, and the capability in the social and national level. Finally, lifelong education management guidelines can be used to promote and develop lifelong learning for learning community mobilization based on the social-cultural context of Thailand. It is anticipated that the findings will add meaningful information and practical guidelines for enhancing better understanding on guidelines for lifelong education management to mobilize the learning community in Thailand, and to serve as basic and comparative outcomes for further research studies.

KEYWORDS: GUIDELINES/ LIFELONG EDUCATION MANAGEMENT/ LEARNING COMMUNITY/ THAILAND

บทนำ

สำหรับประเทศไทยในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกมีผลทำให้คนไทยและสังคมไทย ต้องปรับตัวให้ทันกับสภาวะการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านตามบริบทของโลก ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้คนเชิงि�ญาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือ คุณภาพของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพคนถือว่าเป็นทรัพยากรสำคัญที่สุดในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในโลกสมัยใหม่ ดังนั้น สิ่งแรกที่ต้องรีบเร่งให้เกิดขึ้นในประเทศไทยคือ การพัฒนาคนให้มีศักยภาพในระดับสากล โดยต้องเป็นคนดี เป็นคนเก่งและมีฐานะเป็นทุนทางสังคม เพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าและเทียบเท่าภูมิภาคได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

ในกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตได้ถูกนำมาใช้เป็นหลักการและแนวทางในการจัดการศึกษาของประเทศไทย เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งแนวคิดนี้ได้เป็นพลังผลักดันสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และการเรียนรู้ของคนไทย พัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม หลักสูตรและเนื้อหาภายในระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพิ่มโอกาสการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารและจัดการศึกษาตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, 2551; สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา, 2552) อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาปรากฏว่ามีปัญหาดังนี้ 1. ความต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงแก้ไขหลายประการ โดยเฉพาะคุณภาพการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ รวมทั้งการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา หน่วยปฏิบัติยังไม่มีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาเท่าที่ควร การให้บริการการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสสังขไม่ทั่วถึง การศึกษาตลอดชีวิตขาดเนื้อหาและวิธีการที่เหมาะสมที่จะทำให้มีสัมฤทธิผลตามที่ควร ขาดการปรับปรุงกฎระเบียบที่จะอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้การศึกษาตลอดชีวิตยังไม่เป็นวิถีชีวิตของคนในชาติ รวมทั้งขาดการมีส่วนร่วมในการบริหาร และจัดการศึกษา แม้ว่าจะมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นกลไกขับเคลื่อนหลักการและเจตนามณีของกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติที่สำคัญกลไกหนึ่งก็ตาม (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล และคณะ, 2555) การเทียบโอนผลการเรียนรู้ระหว่างการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยยังมีน้อย กลุ่มเป้าหมายของ กศน. มีจำนวนมาก มีสภาพและความต้องการทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย ขาดระบบฐานข้อมูลที่มีความสมบูรณ์และความเป็น

ปัจจุบันของผู้เรียน ผู้จัด และผู้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้บุคลากรทางการศึกษา yang เน้นบทบาทผู้จัดมากกว่าการเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ยังหมายรวมไปถึงภาคีเครือข่ายขาดแวงจงใจและความเข้าใจในบทบาทของตนเอง (สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา, 2552) อีกทั้ง การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาอุகะรระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีปัญหาในการดำเนินงานหลายประการ อาทิ การพัฒนาหลักสูตรยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งผลการเรียนของผู้เรียนการศึกษานอกระบบยังต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ (สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา, 2552; สมາลี สังข์ศรี, 2557)

การศึกษาตลอดชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นหัวใจของการพัฒนาสังคม แห่งการเรียนรู้โดยช่วยเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคล กลุ่มบุคคล ซึ่งเป็นกำลังสำหรับการพัฒนาและสร้างความเจริญก้าวหน้าของชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน อย่างไรก็ตามบริบทของสังคมไทยที่มีลักษณะของชุมชนที่เป็นทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ซึ่งมีโครงสร้างพื้นฐานที่แตกต่างกัน เป็นผลให้ความเจริญและการพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจแตกต่างกัน การพัฒนาจากเงื่อนไขที่แตกต่างย่อมเกิดผลของ การพัฒนาที่แตกต่างกัน ดังนั้น การจัดการศึกษาตลอดชีวิตจะเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเป็นไปได้ในการนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ปฏิบัติได้จริงเพื่อขับเคลื่อนชุมชนให้เป็นชุมชนการเรียนรู้ได้ ซึ่งชุมชนการเรียนรู้ หมายถึง การที่กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกัน ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่งอย่างแน่นอน มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์ติดต่อกัน ดำรงชีวิตทางสังคมร่วมกัน และอยู่ร่วมกันในชุมชน มีกระบวนการพัฒนาคนที่มุ่งประโยชน์ของคนเป็นหลัก เน้นกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงโดยเรียนรู้องค์ความรู้ต่าง ๆ ผ่านผู้รู้ สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ แหล่งการเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งทำให้สามารถสร้างความรู้ สร้างทักษะและมีระบบการจัดการความรู้ที่ดี รวมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งภายในและนอกกลุ่มสมาชิก ตลอดจนสามารถใช้ความรู้เป็นเครื่องมือในการเลือกและตัดสินใจ แก้ปัญหา อาศัยการเรียนรู้เป็นฐานการพัฒนาทั้งในระดับตัวบุคคล และชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ให้สามารถพัฒนาได้อย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

ชุมชนการเรียนรู้ หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นแนวคิดการพัฒนาชุมชนรูปแบบหนึ่ง ที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้และการพัฒนาตนของสมาชิก รวมทั้งการเรียนรู้ร่วมกันของทุกคนในชุมชน ด้วยความเชื่อพื้นฐานว่า ประชาชนมีความคิด มีความรู้ มีประสบการณ์ มีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนและสามารถพัฒนาเองได้แล้วในระดับหนึ่ง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง โดยยึดหลัก

การพัฒนาจากล่างขึ้นบน (Bottom Up) ให้ชุมชนเป็นผู้คิดและมีส่วนร่วมในการทำงานสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนตั้งแต่เริ่มกำหนดนโยบาย จนสิ้นสุดขั้นตอนสุดท้ายในการติดตามประเมินผล การร่วมรับประโภช์จากการปฏิบัติร่วมกัน มีความเป็นมิตร และทุกภาคส่วนจะเชื่อมโยงและประสานกันโดยใช้การเชื่อมต่อเป็นเครือข่าย

การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้เป็นการพัฒนาที่เน้นให้สมาชิกชุมชนรู้จักคิดวิเคราะห์ด้วยเหตุผล และใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหา พัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม แต่พบว่า การพัฒนาในปัจจุบันเป็นเพียงการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การทำงานจากเดิมมาเป็นการประสานความรู้ที่มีอยู่แล้วภายในชุมชนและความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ จาภภายนอกชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อแก้ไขปัญหาโดยยึดพื้นที่และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก โดยหน่วยงานภาครัฐหรือองค์การพัฒนาเป็นเพียงผู้มีบทบาทในการประสานและผลักดันกระบวนการมีส่วนร่วม จะส่งผลต่อการพัฒนาในระยะยาวและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับบุคคลในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ต้องอาศัยทั้งความรู้และประสบการณ์ของตัวบุคคล และองค์ความรู้หรือสาระจากทรัพยากร การเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชน เช่น กลุ่มบุคคล แหล่งการเรียนรู้ สถานประกอบการ กิจกรรมทางสังคม สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

ผลจากการศึกษาพบว่า ระบบการศึกษาในรอบ 4 ทศวรรษ ไม่เกี่ยวข้องกับสังคม ไม่สนใจธรรมชาติ การศึกษาในระบบโรงเรียนที่บังคับเรียนของรัฐ เป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีบูรณาการ ไม่ปรับเข้ากับกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีอยู่เดิมในชุมชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของผู้เรียน ผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวันอันหลากหลายมากมาย ผ่านหน้าที่ของการเป็นสมาชิกครอบครัว ชุมชน ศาสนา ฯลฯ โดยมีเนื้อหาและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีพลวัตเป็นกระบวนการที่พัฒนาปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตและสังคมอย่างแท้จริง มีได้จำกัดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้เพื่อการอาชีพ หรือเพื่อเรียนต่อยอดสูงขึ้นไปเพียงอย่างเดียว (เสน่ห์ จำริก, 2540; อุทัย ดุลยเกษม และ อรศรี งามวิทยาพงศ์, 2540) นอกจากนี้ยังเป็นที่ทราบกันดีว่า ข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มีการศึกษา การวิจัยและพัฒนาที่น้อยมาก โดยเฉพาะการพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทยอีกด้วย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงาน องค์กรและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ต้องรู้และทำความเข้าใจในปรัชญา แนวคิด และหลักการของการศึกษาตลอดชีวิต ความรู้ ความเข้าใจต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ อาทิ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดองค์กรที่เหมาะสม หรือกำหนดกลุ่มองค์กรหรือกรรมการที่รับผิดชอบ การแสวงหาความร่วมมือและพัฒนากลุ่มประชากร การบริหารงานจัดกิจกรรมและประเมินผลสำเร็จ และการนำผลการประเมินมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงต่อไป เพื่อเป็นตัวอย่างของฐานการเรียนรู้ชุมชนที่สำคัญเพื่อการนำไป

ปรับปรุงแก้ไขให้เกิดประโยชน์ต่อไป (สำนักงานเลขานุการสภาพัฒนาการศึกษา, 2548) เพื่อนำมา กำหนดแนวทางการปฏิบัติที่ทำให้การศึกษาตลอดชีวิตมีความเป็นไปได้จริง เพื่อสามารถ ขับเคลื่อนให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ขึ้นจริง และสามารถอุทิศอย่างยั่งยืนในสังคมไทย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตต้องยึดหลักการบูรณาการและความเชื่อมโยง อุทิศต่อเนื่องของการเรียนรู้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้เรียนและสภาพชุมชน สามารถนำความรู้ไป ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของตน ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการคิดเป็นและ แก้ปัญหาเป็น โดยการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาบนพื้นฐานของข้อมูลและเหตุผล นอกจากนี้ต้องยึดหลักการกระจายอำนาจ โดยให้ผู้เรียน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วม เน้นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับชุมชนท้องถิ่น และสุดท้ายคือต้องยึดหลักการ ความยึดหยุ่นและความหลากหลาย เพื่อมุ่งให้การศึกษามีประสิทธิภาพและตอบสนอง ต่อความต้องการด้านการเรียนรู้ของประชาชนอย่างกว้างขวาง (ประเพิ ศิริวิไลศ, 2549) โดยสามารถนำการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้เพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ได้จริงบนพื้นฐาน ของบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย

วัตถุประสงค์

- เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อน ชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย
- เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชน การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย

วิธีการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

- การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม
- ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ และ 2) ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน ในประเทศไทย 10 คน และต่างประเทศ 10 คน โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างของ การวิจัยครั้งนี้ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

(1) เอกสารและงานวิจัยที่เลือกมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต้องมีเนื้อหา เกี่ยวกับแนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในบริบทสังคมและ

วัฒนธรรมของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2547 จนถึงพ.ศ. 2557 ผู้จัดศึกษาเนื้อหา/ประเด็นโดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร

(2) ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษาตลอดชีวิต และ/หรือมีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต การพัฒนาชุมชน และชุมชนการเรียนรู้ ผู้จัดจัดการเรียนรู้ เนื้อหา/ประเด็น โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามปลายเปิด

3. เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1) แบบวิเคราะห์เอกสาร เพื่อใช้ในการศึกษาแนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยในประเทศและต่างประเทศ ตามประเด็นที่ผู้จัดยังต้องการศึกษาในแบบวิเคราะห์เอกสาร ประกอบด้วยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้

2) แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอย่างไม่เป็นทางการประเด็นสัมภาษณ์ ประกอบด้วย แนวคิดและหลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ ปัจจุบัน และอุปสรรคในการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ และแนวทางในการแก้ไข ปัจจัยส่งเสริมการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ และความคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้

3) ประเมินการสนทนากลุ่ม เพื่อสอบถามความคิดเห็นในประเด็น แนวคิดหลักการ กลวิธี ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับการพัฒนาแนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความตรงเชิงเนื้อหา โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทั้งฉบับ เมื่อได้ผลการประเมินจึงสรุปและจัดพิมพ์เป็นเครื่องมือวิจัยสำหรับเก็บข้อมูลจริงต่อไป

5. ขั้นตอนในการจัดเก็บข้อมูล สามารถแบ่งได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้
การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อ^{ผู้จัด}
การขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ^{ผู้วิจัย}
ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย โดยการคัดเลือกเอกสารและงานวิจัยที่^{ผู้วิจัย}

เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิตและชุมชนการเรียนรู้ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2547 จนถึง พ.ศ. 2557 และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการลงพื้นที่ชุมชน การเรียนรู้ทั้งแบบเพื่อศึกษารณีตัวอย่างที่ดี จำนวน 2 แห่ง คือ ชุมชนเมือง ได้แก่ ชุมชนสุขชี 1 ต.บางพูน อ.เมือง จ.ปทุมธานี และชุมชนชนบท ได้แก่ ชุมชนตำบลราชภูร์นิยม อำเภอ ไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชน การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ผู้วิจัยดำเนินการ ร่างแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยจากข้อมูลที่ได้ทั้งหมด และจัดการสนทนากลุ่ม กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย นักการศึกษาตลอดชีวิต นักวิชาการศึกษา ผู้บริหารนโยบาย ผู้ปฏิบัติการสอน นักการเมือง และนักพัฒนาภาคประชาชน ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อพิจารณาและประเมินแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อน ชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิธีการวิเคราะห์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และวิธีอุปนัยเชิงวิเคราะห์ โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ลดthonข้อมูล สรุป สร้างข้อสรุป

(2) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์ และข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ นำมาตีความข้อมูล และจัดหมวดหมู่ เปรียบเทียบข้อมูล และวิเคราะห์เนื้อหา ด้านความหมายของคำพูด เพื่อสร้างความชัดเจนในความคิดเห็นที่เป็นทัศนะ

(3) การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกเสียง นำมาตีความข้อมูล จัดหมวดหมู่ และสรุปข้อมูลภาพรวมในขั้นตอนสุดท้ายด้วยวิธีแบบอุปนัยคือ รวบรวมข้อมูลที่เป็นรูปธรรมในรูปของความเรียง ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อมูลแยกย่อย นารวมเข้าด้วยกันเพื่อสร้างเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรม ในลักษณะของบทสรุปหรือแบบแผนของกระบวนการทางความคิดเกี่ยวกับแนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย

7. การนำเสนอข้อมูล

1) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิต เพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยจากการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ การลงพื้นที่ชุมชนการเรียนรู้ ต้นแบบจำนวน 2 แห่ง และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้งภายในและภายนอกชุมชน ต้นแบบในประเทศไทย มาสรุปผลตามประเด็นที่กำหนดเพื่อนำเสนอผลการวิจัยที่ได้

2) ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชน การเรียนรู้ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ที่ได้จากการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้เป็น 2 ตอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย

การศึกษาตลอดชีวิตได้เกิดขึ้นมาเป็นเวลาระยะนานแล้วในแต่ละประเทศ แต่ได้เริ่ม นำมากล่าวถึงและนำมาจัดทำนโยบายในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการปฏิบัติอย่าง เป็นทางการกลางศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะในช่วงปี 1960 – 1970 เป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบันทุกประเทศทั่วโลกมีการศึกษาตลอดชีวิตเป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการศึกษา และยึดถือการศึกษาตลอดชีวิตเป็นปรัชญาสำหรับการจัดการศึกษาของสังคมโลกใน ศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ในบริบทสังคมไทย การศึกษาตลอดชีวิตมี 2 ความหมาย คือ การศึกษาการเรียนรู้ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด มีความต่อเนื่อง และอีก หนึ่งความหมาย คือ การศึกษาที่บูรณาการการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการพัฒนาบุคคลและชุมชน จะเห็นได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิต มีลักษณะสำคัญ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนพึงตนเอง และไม่แยกห่างจากวิถีชีวิต อันส่งผลไปสู่การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยต่าง ๆ ได้ให้ ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิตหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตหรือ การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะช่วยให้ประชาชนได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องในทุกช่วง อายุ เปรียบเสมือนเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันหรือการสร้างพลังให้กับประชาชนเพื่อให้แข็งแกร่ง สภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องตลอดเวลา

ประเทศไทยได้มีนโยบายและเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อจะให้ประชาชนทุกคนได้รับโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ การที่จะจัดบริการโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิตหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงนั้น รัฐบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องมีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนและการกำหนดแนวทางดังกล่าวควรจะต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้แก่ สภาพและข้อจำกัดของการจัดการศึกษาที่ผ่านมา นโยบายและเป้าหมายในการจัดการศึกษาของประเทศไทย สภาพและความเปลี่ยนแปลงของสังคม แล้วล้อมที่มีผลต่อการจัดการศึกษา เป็นต้น แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย มีดังนี้

1. การจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความนัด ความสนใจ ความแตกต่าง ของบุคคล และมีรูปแบบที่เหมาะสมตามสภาพและความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมาย
2. การจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศไทย
3. ภาคีเครือข่ายการศึกษาตลอดชีวิต มีส่วนร่วมในการเสนอแนะในการจัดการศึกษา รวมทั้งกำหนดมาตรฐานการศึกษา
4. ผู้เรียน/ผู้รับบริการสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยซึ่งได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังกล่าว มาแล้วนั้น หากหน่วยงานและนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปพิจารณาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ก็จะช่วยให้โอกาสการศึกษาตลอดชีวิตเข้าถึงประชาชนไทยได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ส่งผลให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่กว้างขวางและเป็นไปในอัตราที่รวดเร็ว อันจะส่งผลให้ประเทศไทยมีศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาโดยรวมเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเป็นการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยมุ่งเน้นให้คนมีคุณธรรมนำความรู้ อันจะเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการเรียนรู้และภูมิปัญญาต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย

ผลการนำเสนอแนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่ได้กับผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในประเทศไทย

และต่างประเทศ โดยพงประเด็น แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อน ชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ดังนี้

องค์ประกอบหลักในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ได้แก่ หลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิต (Concepts) วิสัยทัศน์ และปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิต (Vision and Philosophy) เป้าหมายการจัดการศึกษาตลอดชีวิต (Goals) กลุ่มเป้าหมาย (Target Groups) เนื้อหา หลักสูตร (Contents/ Curriculum Development) ทรัพยากรการเรียนรู้ (Learning Resources) ผู้จัดการศึกษาตลอดชีวิต (Learning Providers) สถานที่จัดการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning Places) การพัฒนาศักยภาพ (Capacity Building) การระดม สรรงพกำลังในการบริหารจัดการ (Resource Mobilization and Financial Management) การเทียบโอน การยอมรับ การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ (Accreditation, certification, learning assessment and evaluation) ความร่วมมือของชุมชน เครือข่าย และ หุ้นส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Community Participation, Networking and Partnership) และการกำกับติดตาม การประเมินผล และการประกัน คุณภาพการศึกษาตลอดชีวิต (Monitoring, Evaluation, and Accreditation)

การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ได้แก่ ระดับประเทศ (National level) ระดับภูมิภาค (Provincial level) ระดับชุมชน (District/Local level) ระดับครอบครัว (Family Level) และระดับบุคคล (Individual Level) ทุกภาคส่วนในสังคมที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกัน ประกอบด้วย ระดับบุคคล ผู้ที่มีคุณลักษณะนิสัยไฟร์ ไฟเรียน มีพุติกรรมที่แสดงออกถึง ความกระตือรือร้น สนใจเสาะแสวงหาความรู้อยู่เสมอ มุ่งมั่นที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาสังคม ซึ่งกระบวนการการพัฒนาให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ระดับครอบครัว เน้นการดำเนินการในลักษณะทางการและไม่เป็นทางการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคคลในครอบครัวตามลักษณะความสนใจอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สร้างการเรียนรู้ให้เป็นส่วนหนึ่ง ของวิถีชีวิตในครอบครัว ระดับชุมชน ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนจัดการศึกษาตลอดชีวิตผ่านช่องทางการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษา ตามอัธยาศัย มีแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ระดับภูมิภาค เน้นการดำเนินงานที่ สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนและบุคคล การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของสถาบันทางสังคม และภาคีเครือข่ายการศึกษาตลอดชีวิต ระดับประเทศ การกำหนด นโยบายการศึกษาตลอดชีวิตที่ชัดเจน การพัฒนาระบบการดำเนินการ การกำกับติดตามและ

ประเมินผล นิแนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิต ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการจัดและการพัฒนา การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย

ผลผลิตจากการจัดศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสม สมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ได้แก่ ความสามารถระดับบุคคล คือ บุคคลการเรียนรู้ตลอดชีวิต ความสามารถระดับครอบครัว คือ ครอบครัวเรียนรู้ตลอดชีวิต ความสามารถระดับองค์กรและชุมชน คือ องค์การและชุมชนแห่งการเรียนรู้ และความสามารถ ระดับสังคมและประเทศชาติที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับปรัชญาทางการศึกษา ที่กำหนดร่วมกัน

ซึ่งแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสม สมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย สามารถสรุปได้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสม สมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย

การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสม สมกับบริบท สังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย การจัดการเรียนรู้ให้มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ บุคคล ประกอบด้วย การวิเคราะห์บริบทสังคมและวัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ ทุนสังคมและ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ปรัชญาและแนวคิดพื้นฐาน รวมทั้งการศึกษาสถานการณ์ สภาพปัญหา และความต้องการ ระบบและบริบท ต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดการศึกษาตลอดชีวิต ที่มีสอดคล้องและเหมาะสมกับชุมชนนั้นเอง หลังจากนั้นในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา ตลอดชีวิต ควรประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ องค์ประกอบหลัก กระบวนการขับเคลื่อน การศึกษาตลอดชีวิต และผลผลิตจากการแนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิต โดยผู้ที่เกี่ยวข้อง

กับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตจำเป็นอย่างยิ่งต้องคำนึงถึงองค์ประกอบเหล่านี้ ในการวางแผน (Planning) การสร้าง ออกแบบ และการปฏิบัติ (Design and Implementations) และการประเมินผล และความรับผิดชอบ (Evaluation and Accountability) ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และในชุมชนเกิดเป็นชุมชนการเรียนรู้ที่มีลักษณะ (1) การดำเนินการตลอดชีวิตให้กับประชาชน (2) เป็นการจัดที่มีการวางแผน ทำให้ได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติ อันจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นตลอดเวลา จนในที่สุดทำให้บุคคลได้พัฒนาตนอย่างเต็มศักยภาพ (3) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจของผู้เรียน ที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง และ (4) ใช้แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (5) เนื้อหาเหมาะสมกับบุคคล อายุ พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ และสภาพแวดล้อมของผู้เรียน โดยแนวทางนี้สามารถใช้เป็นกรอบการพัฒนาศักยภาพ ให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และเป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาตลอดชีวิตและเพื่อให้การศึกษาตลอดชีวิต เป็นวิถีชีวิตของคนในชาติอย่างแท้จริงอันจะนำพาครอบครัว ชุมชน และสังคมไปสู่การเป็นชุมชนและสังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา ตลอดจนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

โดยสรุป แนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยจะเป็นประโยชน์กับหน่วยงาน องค์กร และสถานศึกษาตลอดจนผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสามารถนำมำใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร การวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ และการพัฒนาสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีความหมายสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ที่จะช่วยให้โอกาสการศึกษาตลอดชีวิตเข้าถึงประชาชนไทยได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

เนื่องจากผลการวิจัยได้รายละเอียดเป็นองค์รวมของประเด็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ดังนั้นผู้จัดขอสรุปการอภิปรายผลในภาพรวมเพื่อให้เข้าใจผลการวิจัยที่ครอบคลุมและครบถ้วน และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ดังนี้

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ได้แก่ การดำเนินการในระดับประเทศ แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ประกอบด้วย การปรับโครงสร้างและการกระจายตัว

ประชากรให้เหมาะสม การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม เป็นต้น และการดำเนินการในระดับองค์กรและชุมชน แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อ การขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ประกอบด้วย การจัดทำแผนแม่บทการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ชัดเจน การสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้สร้างสรรค์และความตื่นตัวและการมีบทบาทสร้าง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้กับประชาชน โดยใช้สื่อมวลชน สื่อสารมวลชน และกิจกรรมหลากหลายทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และ ชุมชนการส่งเสริมให้ชุมชน องค์กร และสถานประกอบการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายอย่างครอบคลุมและทั่วถึง รวมทั้งดำเนินการพัฒนาองค์กร สถาบันการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาแห่งการเรียนรู้ การจัดระบบการบริหารจัดการความรู้ โดยสร้างการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชน การพัฒนา องค์ความรู้สำหรับองค์กรและชุมชน โดยส่งเสริมการสร้างการเรียนรู้จากประเด็นปัญหา ความต้องการ หรือความสนใจร่วมของชุมชน การสนับสนุนเงินทุนอุดหนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทรัพยากรและแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ในระดับองค์กรและชุมชนอย่างทั่วถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่ อันจะเป็นกลไกสำคัญในการ พัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การพัฒนาประเทศอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

ประเด็นดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2547) ที่ได้กำหนดแนวทางการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้สำหรับ สังคมไทย ว่าความมีการจัดทำแผนแม่บทการสร้างสังคม/ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ชัดเจน ครอบคลุม ทุกพื้นที่ของประเทศไทย โดยเป็นส่วนหนึ่งของแผนแม่บทชุมชน สร้างสรรค์และความตื่นตัวและ การมีบทบาทสร้างชุมชนหรือสังคมแห่งการเรียนรู้ให้กับประชาชนอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ดังที่ สุมาลี สังข์ศรี (2557) สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2557) และสุวิธิดา จรุ่งกีรติกุล (2557) อธิบายความจำเป็นในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่ควรมีนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และพระราชบัญญัติเฉพาะในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้ทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่นและชุมชน ทั้งนี้ อาจอาศัยสื่อมวลชน สื่อสารมวลชน และการดำเนินกิจกรรมการศึกษา ในลักษณะต่าง ๆ ส่งเสริมให้ชุมชน องค์กร และสถานประกอบการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมาย การจัดระบบการจัดการความรู้โดยสร้างการเชื่อมโยง แหล่งเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ใน วงกว้างจนอย่างไรครอบคลุมทั่วประเทศ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technologies: ICTs) เป็นกลไกในการบริหารจัดการตาม กระบวนการของการจัดการความรู้และสนับสนุนเงินทุนอุดหนุนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต เพื่อให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการรวมกลุ่มของประชาชน

ในชุมชนเพื่อการเรียนรู้ของกลุ่ม โดยการระดมทุนจากแหล่งต่าง ๆ ดังนั้น แนวทางการจัดศึกษา ตลอดชีวิตจึงควรคำนึงถึงผลผลิตจากแนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิตที่ก่อให้เกิดการพัฒนา ระดับบุคคล ระดับสถาบันครอบครัว ระดับองค์กร/ชุมชน ระดับสังคมและประเทศชาติ ที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับปรัชญาทางการศึกษาที่กำหนดร่วมกันด้วยนั้นเอง ดังที่ วิจารณ์ พานิช และประพนธ์ ผาสุกยีด (2550) และ Chowdhury (2003) อธิบาย การพัฒนาองค์กรการเรียนรู้แบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงมาก ควรให้ความสำคัญกับการบริหาร แบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ อีกทั้งบทบาท การกิจและวิธีการบริหารงานของภาครัฐต่อไป ควรจะต้อง เปลี่ยนแนวทาง การบริหารไปสู่การบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยยึดประชาชนเป็นเป้าหมาย หลักในการทำงาน การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นเครื่องมือการบริหารที่มาพร้อมกับแนวคิด การบริหารภาครัฐแบบใหม่ (New Public Management) ที่ต้องคำนึงถึงประชาชนและผล สัมฤทธิ์ของงาน เพื่อให้การทำงานของภาครัฐมุ่งเน้นผลลัพธ์ของงานมากกว่าเน้นปัจจัยนำ เข้ากระบวนการการทำงานและภูมิภาพเบียบติดต่อ โดยจะมีการวัดผลอย่างเป็นรูปธรรม การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ให้ความสำคัญกับการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ที่ชัดเจน และการกำหนดผลผลิต ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกัน รวมถึงมีการกำหนด ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่ชัดเจนในการวัดความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานเพื่อให้การทำงาน มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีความรับผิดชอบต่อประชาชน และเกิดความคุ้มค่าในการใช้ภาษี ของประชาชนและงบประมาณแผ่นดิน ดังนั้น ผลลัพธ์การดำเนินงานจึงเป็นองค์ประกอบ ที่สำคัญในการกำหนดแนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในบริบท สังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย

นอกจากนี้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคล ประกอบด้วย องค์ประกอบหลักแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และผลผลิตจาก แนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิต ที่มีลักษณะเป็น (1) การดำเนินการตลอดชีวิตให้กับ ประชาชน (2) เป็นการจัดที่มีการวางแผน ทำให้ได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติ อันจำเป็นต่อ การเปลี่ยนแปลงในชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นตลอดเวลา จนในที่สุดทำให้บุคคลได้พัฒนาต่อย่างเต็ม ศักยภาพ (3) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจของผู้เรียน ที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง และ (4) ใช้ แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (5) เนื้อหาเหมาะสมกับบุคคล อายุ พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ และสภาพแวดล้อมของผู้เรียนและผลการวิจัยที่พบว่า องค์ประกอบหลักของ แนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในบริบทสังคมและวัฒนธรรม ของประเทศไทย ทั้งด้านวิสัยทัศน์ ปรัชญาและแนวคิดการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และ หลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ต้องเน้นการการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการปัจจุหา ความสนใจของบุคคลและไม่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมของชุมชนและสังคม เกื้อหนุนส่งเสริมให้บุคคล หรือสมาชิกในชุมชน/สังคมเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยผ่านสื่อเทคโนโลยี

สารสนเทศ แหล่งการเรียนรู้ องค์ความรู้ต่าง ๆ จนสามารถสร้างความรู้ สร้างทักษะ มีระบบ การจัดการความรู้และระบบการเรียนรู้ที่ดี มีการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วม กันทุกภาคส่วนในสังคม ทำให้เกิดพลังสร้างสรรค์ และใช้ความรู้เป็นเครื่องมือในการเลือก และตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างเหมาะสมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งผลให้ประเทศไทยพัฒนาเจริญก้าวหน้าอย่างสมดุลและยั่งยืน ยังสอดคล้องกับ สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2557) ที่ระบุว่าการดำเนินงานการนำนโยบายสำคัญด้านการศึกษาตลอดชีวิตไปสู่การปฏิบัติ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ในทุกระดับ การสร้างเครือข่าย การดำเนินงาน จึงถือว่าเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการจัดการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งการยึดถือหลักการบริหาร จัดการศึกษาตลอดชีวิตที่ต้องคำนึงถึงการทำให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการของ กลุ่มเป้าหมาย มีความหลากหลาย ทั้งในรูปแบบและวิธีการ และการนำไปใช้ประโยชน์ให้เกิด แก่ชีวิตได้อย่างรวดเร็ว ประกอบกับการดำเนินการจัดการศึกษาตลอดชีวิตควรแตกต่างกัน ตามบริบทของภูมิสังคมซึ่งสามารถส่งผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน และสนับสนุน การจัดการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิ จากการสนทนากลุ่มให้ความคิดเห็นว่า

“...ในทุกชุมชนจะมีอัตลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละชุมชน และในทุกชุมชนก็ ความมีความเคารพในความแตกต่างของแต่ละภูมิสังคม เพราะสิ่งนี้จะส่งผลให้เกิด การเรียนรู้ในบริบทที่แตกต่างจากตัวเอง ซึ่งก็จะต้องสนับสนุนในส่วนของการเรียน รู้ตามอัธยาศัยเพิ่มด้วย โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดย บังเอิญ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นด้วยการนำต้นเอง และการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน...”

ประเด็นนี้เป็นแนวปฏิบัติของการศึกษาตลอดชีวิตตามวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน ดังที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นเสมอว่า การพัฒนาหรือการดำเนินการอะไรก็ตาม ต้อง ยึดหลักสำคัญคือให้สอดคล้องกับภูมิสังคม ซึ่งนั่นก็คือการพัฒนาโดยยึดหลักสภาพความเป็น จริงของ “ภูมิประเทศ” ทั้งในด้านพื้นที่ดิน ด้านสังคมวิถยา ด้านลักษณะนิสัยประจำถิ่น คือ นิสัยใจคอความเชยชิน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อและหลักศาสนา เป็นต้น และ การพัฒนาโดยยึดหลักภูมิสังคมนี้ ก็คือหลักสำคัญยิ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั่นเอง ดังพระราชกรณีย์

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศ ทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทาง สังคมศาสตร์ ในสังคมวิถยา ภูมิประเทศตามสังคมวิถยา คือนิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วย โดยที่จะคิดให้เข้า เข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปช่วยดูว่าเขาต้องการอะไรจริงๆ แล้วก็ อธิบายให้เข้าเข้าใจ หลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

(มนูญ มนูญประดิษฐ์, 2551)

ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องมีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนและการกำหนดแนวทางดังกล่าวควรจะต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้แก่ สภาพและข้อจำกัดของการจัดการศึกษาที่ผ่านมา นโยบายและเป้าหมายในการจัดการศึกษาของประเทศ สภาพและความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการจัดการศึกษา ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ที่จะช่วยให้โอกาสการศึกษาตลอดชีวิตเข้าถึงประชาชนไทยได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

การพัฒนาชุมชนและสังคมแห่งการเรียนรู้ไม่ใช่เป็นทางเลือกสำหรับชุมชนเท่านั้น แต่เป็นมาตรการการพัฒนาที่พึงปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในชุมชน เนื่องจากเป็นกระบวนการ การพัฒนาความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงและยั่งยืนของชุมชน สังคม และประเทศชาติ (Charungkattikul & Henschke, 2014) การจัดการศึกษาตลอดชีวิตในชุมชน ส่วนหนึ่งมาจากการสร้างบรรยายการเรียนรู้ และการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (UNESCO, 2005) ดังนั้น การพัฒนาชุมชนและสังคม แห่งการเรียนรู้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคม (สมາลี สังข์ศรี, 2548; Cisco, 2010) ในการนำยุทธศาสตร์หรือแนวทางไปปฏิบัติ ชุมชนสามารถนำไปใช้ได้ทันที หรือเลือกประยุกต์แนวทางไปใช้ตามความเหมาะสม គรรคаницึ่งลักษณะชุมชน วัตถุประสงค์การพัฒนา และแผนการพัฒนาชุมชน โดยอาจดำเนินการร่วมมือ ทางทางเลือกจากแนวทางที่หลากหลายนี้ ร่วมกันกับทุกฝ่ายในชุมชน

ในปัจจุบัน ประเทศไทยต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิตหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะช่วยให้ประชาชนได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงอายุ เปรียบเสมือนเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันหรือการสร้างพลังให้กับประเทศไทยเพื่อให้แข็งกับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องตลอดเวลา ประเทศไทยได้มีนโยบายและเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ การที่จะจัดบริการโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิตหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงนั้น รัฐบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องมีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจน (OECD, 2002; Stiglitz & Greenwald, 2015) ในการจัดการศึกษาและการพัฒนาคนในสังคม ซึ่งการกำหนดแนวทางดังกล่าวควรจะต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้ง สภาพและข้อจำกัดของการจัดการศึกษาที่ผ่านมา นโยบายและเป้าหมายในการจัดการศึกษาของประเทศ สภาพและความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการจัดการศึกษา เป็นต้น แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยซึ่งได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้น หากหน่วยงาน

และนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปพิจารณาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่จะช่วยให้โอกาสการศึกษาตลอดชีวิตเข้าถึงประชาชนไทยได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ส่งผลให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่กว้างขวางและเป็นไปในอัตราที่รวดเร็ว อันจะส่งผลให้ประเทศมีศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาโดยรวมเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเป็นการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนานำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1. กระทรวงศึกษาธิการในฐานะผู้ขับเคลื่อนนโยบายควรนำข้อเสนอแนะทางผลการวิจัยที่ได้ไปปรับใช้ในการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในลักษณะของการทดลองในชุมชนจริงเป็นฐานการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อศึกษาผลการดำเนินการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย หลังจากนั้นนำผลการปฏิบัติที่ได้จากการเรียนรู้และ การมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนร่วมกันพัฒนาในการส่งเสริมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วนนำเสนอต่อรัฐบาลและภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคมเพื่อร่วมกันกำหนดแนวโน้มนโยบายในการขับเคลื่อนการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน และการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ของประเทศไทยต่อไปเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ชุมชน และสังคมที่ยั่งยืน

2. รัฐบาลในฐานะผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบงานการพัฒนาการศึกษาของประเทศ อาทิ สำนักงานส่งเสริมการศึกษาอกรอบและศึกษาตามอธิการศึกษา (สำนักงาน กศน.) และชุมชนควรนำผลการวิจัยไปขยายผลสู่การขับเคลื่อนการศึกษาตลอดชีวิต โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจที่สอดคล้องตรงกัน และตระหนักในความสำคัญของการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตร่วมกัน โดยอาจปฏิบัติตามแนวทางที่ได้นำเสนอและหรือประยุกต์องค์ความรู้บางอย่างจากงานวิจัยไปพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชนท้องท่องถิ่น เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน การสร้างความเข้มแข็งและพึงพาณิชย์ได้ของชุมชน และการพัฒนาสังคมโดยรวมโดยใช้การศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหลักการสำคัญ

3. ຊຸມໝັນ ແລະ ມ່ານ່ວຍງານໃນຮະດັບທົ່ວລີ ແລະ ທ່ອງທີ່ ໄດ້ແກ່ ອົງຄໍາກາປົກຄອງສ່ວນທ້ອງຄືນ (ອປທ.) ອົງຄໍາກາບບໍລິຫານສ່ວນຈັງຫວັດ (ອບຈ.) ອົງຄໍາກາບບໍລິຫານສ່ວນຕຳບັລ (ອບຕ.) ຮ່ວມກັບ ມ່ານ່ວຍງານກຳກັບໂພບາຍໃນຮະດັບປະເທດ ໄດ້ແກ່ ກະທຽວມາດໄທ ກະທຽວສຶກພາຍໃນ ກະທຽວການພັດທະນາສັງຄົມ ແລະ ມ່ານ່ວຍງານການພັດທະນາອົງຄໍາກາປົກຄອງມຸນຸ່ມຍໍ (ສາທັບພັດທະນາອົງຄໍາກາປົກຄອງມຸນຸ່ມຍໍ) ສາທັບພັດທະນາສັງຄົມ ຮ່ວມທັງອົງຄໍາກາປົກຄອງມຸນຸ່ມຍໍ ແລະ ມ່ານ່ວຍງານການພັດທະນາສັງຄົມ ແລະ ສົດຄລົງກັບບົບທະແລງມູນຸ່ມຍໍ ຂອງຕົນເອງ ໂດຍຄຳນິ້ນລຶ່ງສັກພຸມປະເທດ ແລະ ສັງຄົມວິທີຢາກເກີຍວັບລັກຂະນະນີ້ສ້າງໃຈຄອງຜູ້ຄົນ ຕລອດຈົນວັນທີມປະເທດ ແລະ ທ່ອງຄືນທີ່ມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນ ບໍລິບພັດທະນາໃຫ້ສົດປະເທດ ກັບແນວທາງພັດທະນາທ້ອງຄືນ ໂດຍການກຳຫັນດຽວກົບລູກທີ່ກຳນົດການດຳເນີນຈາກທີ່ ປະກອບດ້ວຍ ການກຳຫັນດວຍສັ່ນທັນ ຍຸතຮາສຕ່ຣ ແນວທາງແລະ ມາຕຽກການທີ່ເຊັດເຈັນ

4. ສາທັບຄຽບຄວ້າ ຮ່ວມກັບສາທັບສຶກພາຍ ມ່ານ່ວຍງານທີ່ເກີຍວັບລັກຂະນະນີ້ສ້າງໃຈຄອງຜູ້ຄົນ ແລະ ມ່ານ່ວຍງານທີ່ມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນ ແລະ ສົດຄລົງກັບບົບທະແລງມູນຸ່ມຍໍ ໂດຍການພັດທະນາຕົນເອງຢ່າງເຕັມ ສັກຍາກພ ແລະ ການນຳຕົນເອງໃນການເຮັນຮູ້ ການແສງຫາຄວາມຮູ້ ແລະ ໃຫ້ແລ່ລ່າງການເຮັນຮູ້ລົດຊີວິດ ໄດ້ອ່າຍ່າງກ່ອປະໂຍ້ນທີ່ຕ່ອງຕ້ວງເອງ ແລະ ສ່ວນຮົມ ຮ່ວມລຶ່ງການສ້າງບໍລິຫານທີ່ເຂົ້າຕ່ອງການເຮັນຮູ້ໃຫ້ເກີດຂຶ້ນໃນທຸກມີຕີຂອງການໃຫ້ຊີວິດທັງທີ່ບ້ານ ທີ່ທຳກຳນັກ ແລະ ໃນໝູ່ມູນ ເພື່ອໃຫ້ການສຶກພາຍ ຕລອດຊີວິດເປັນວິຄີ່ຂີວິດຂອງຄົນໃນຊາດຕີອ່າຍ່າງແທ້ຈິງອັນຈະນຳພາຄຽບຄວ້າ ມຸນຸ່ມຍໍ ແລະ ສັງຄົມໄປສູ່ ການເປັນສັງຄົມແໜ່ງການເຮັນຮູ້ລົດຊີວິດ

ຂໍ້ເສນອແນະເພື່ອການວິຈີຍຄຮັງຕ່ອໄປ

1. ການທຳການສຶກພາຍວິຈີຍເປົ້າໃນເງິນລົກຂອງການຈັດການສຶກພາຍ ແລະ ການເຮັນຮູ້ ຕລອດຊີວິດໃນປະເທດແລະ ຕ່າງປະເທດ ໂດຍການສຶກພາຍ ມີສຶກພາຍທີ່ດີ ການສັນການ ແລະ ລົກຜູ້ທີ່ມີສ່ວນເກີຍວັບລັກຂະນະ ທັງຜູ້ທີ່ເກີຍວັບລັກຂະນະ ໃນຮະດັບໂພບາຍ ຮະດັບປະລິບຕິການ ແລະ ປະເຊານໃນ ມຸນຸ່ມຍໍ ເພື່ອໃຫ້ສາມາຄົດອອກຄວາມຮູ້ ປະສບການນີ້ໃນການດຳເນີນການ ແລະ ເຫັນພລັ້ພັກ ການດຳເນີນການອ່າຍ່າງຄຽວງານຈາກ

2. ການນຳການສຶກພາຍອານາຄົດທີ່ກຳນົດການພັດທະນາສັງຄົມໃນຮູ່ປະເທດຕ່າງໆ ມາໃຊ້ໃນການວິຈີຍ ແລະ ພັດທະນາໃໝ່ມາກີ່ນ ເພື່ອໃຫ້ສັງຄົມໄດ້ນິນການວິຈີຍນ້ອຍມາກໃນສັງຄົມໄທ ເນື່ອຈາກ ປັຈິຍຫລາຍອ່າຍ່າງ ອາທີ ການມີຄວາມຮູ້ທີ່ຄຸກຕ້ອງເກີຍວັບຫຼັກທີ່ກຳນົດການສຶກພາຍອານາຄົດ ຈຶ່ງຄວາມກຳນົດການສຶກພາຍອານາຄົດການພັດທະນາສັງຄົມໃໝ່ ແລະ ເປັນປະໂຍ້ນທີ່ກຳນົດການສຶກພາຍອານາຄົດ ສັ່ງການສຶກພາຍອານາຄົດທີ່ກຳນົດການພັດທະນາສັງຄົມໃໝ່ ເພື່ອໃຫ້ສາມາຄົດປັບໃໝ່ໃນມີຕີຕ່າງໆ ຕາມຄວາມໝາຍເສມຕ່ອໄປ

สรุป

การจัดการศึกษาตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนและสังคมโดยรวม เพราะช่วยให้ประชาชนได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงอายุ เปรียบเสมือนเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันหรือการสร้างพลังให้กับประชาชนเพื่อให้แข็งแกร่งกับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องตลอดเวลา การที่จะจัดบริการโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิตหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงนั้น รัฐบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องมีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจน และการกำหนดแนวทางดังกล่าวควรจะต้องพิจารณาบทพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรมการเรียนรู้ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ อาทิ สภาพและข้อจำกัดของการจัดการศึกษาที่ผ่านมา โดยมายและเป้าหมายในการจัดการศึกษาของประเทศไทย สภาพและความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม สภาพสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการจัดการศึกษา ดังนั้น แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อขับเคลื่อนบุณบการเรียนรู้ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย เป็นแนวปฏิบัติ สำหรับที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการ ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาตลอดชีวิต อันจะนำพาครอบครัว ชุมชน และสังคมไปสู่ การเป็นชุมชน และสังคมแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศไทยได้อย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: องค์กรวับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.

ประเทศไทย ศิริวิริยาลักษ. (2549). การพัฒนารูปแบบการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทุนทางสังคม (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

มนูญ มุกข์ประดิษฐ์. (2551). ภูมิสังคมกับแนวพระราชดำริ.

สืบค้นจาก <http://www.haii.or.th/wiki84/index.php>

วิจารณ์ พานิช และ ประพนธ์ ผาสุขยีด. (2550). การจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาองค์กร วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.

เสน่ห์ จามริก. (2540). บทวิเคราะห์ว่าด้วยการศึกษาภัทการวิจัยและพัฒนา"ใน การศึกษาภัทการวิจัยเพื่อนำเสนอของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการก่องทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.).

สมາลี สังข์ศรี. (2548). การพัฒนาชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้ สำหรับลังค์มีไทย. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มพัฒนานโยบายการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาและการท่องเที่ยว สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้.

สมາลี สังข์ศรี (2557). การวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในบริบทสังคมไทย ใน สุวิชิดา จรุงเกียรติกุล. (บรรณาธิการ), การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต, หน้า 205-226. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะกรรมการครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิชิดา จรุงเกียรติกุล และคณะ. (2555). การประเมินผลการดำเนินงานการศึกษาอกรอบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยของสำนักงานส่งเสริมการศึกษาอกรอบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) ตามแนวทางราชบัญญัติส่งเสริม การศึกษาอกรอบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 (รายงานการวิจัย ไม่ได้ตีพิมพ์). กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิชิดา จรุงเกียรติกุล (2557). การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืน ใน สุวิชิดา จรุงเกียรติกุล. (บรรณาธิการ), การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต, หน้า 251-285. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะกรรมการครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559).

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา. (2552). การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552-2561). (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานส่งเสริมการศึกษาอกรอบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย. (2547).

ข้อเสนออยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาอกรอบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. (เอกสารอัดสำเนา)

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. (2557). แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต:นโยบายสู่การปฏิบัติ. ใน สุวิชิดา จรุงเกียรติกุล. (บรรณาธิการ), การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต, หน้า 180-204. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะกรรมการครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย ดุลยเกشم และ อรศรี งานวิทยาพงศ์. (2540). ระบบการศึกษากับชุมชน:

กรอบความคิดเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกองทุนสนับสนุนการวิจัย (ส.ก.ว.).

ภาษาอังกฤษ

Charungkaitkul, S., & Henschke, J. (2014). Strategies for developing a sustainable learning society: An analysis of lifelong learning in Thailand. *The International Review of Education*. 60(4), 499–522.

Chowdhury, S. (2003). *Organization 21C: Someday all organizations will lead this way*. New Jersey: Pearson Education.

Cisco. (2010). *The learning society*. Retrieved from http://www.cisco.com/web/about/citizenship/socioeconomic/docs/LearningSociety_WhitePaper.pdf

OECD. (2002). *The role of national qualification systems in promoting lifelong learning: Thematic issues groups*. Paris: OECD Secretariat.

Stiglitz, E. J., & Greenwald, C. B. (2015). *Creating a learning society: A new approach to growth, development, and social progress*. New York: Columbia University Press.

UNESCO. (2005). *Towards knowledge societies*. UNESCO World Report. Retrieved from www.unesco.org/en/worldreport

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธดา จรุงเกียรติกุล สาขาวิชาการศึกษานอกรอบโรงเรียน
ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร 10330 โทรศัพท์: 02-218-2565-69 ต่อ 8190, 8207
อีเมล: suwithida@yahoo.com และ suwithida.c@chula.ac.th

หมายเหตุ: งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนทุนการวิจัย เงินทุนเพื่อการวิจัย กองทุนคณะกรรมการ
ปีงบประมาณ 2557